

Achega ao Sistema Financeiro Galego

Non cabe dúbida de que no nacionalismo galego callou a idea da importancia de contar cun financiamento xusto para as institucións propias e da importancia de rachar co mito da Galiza subsidiada a través do estudo do balance fiscal, e o nacionalismo político ten afondado nestas materias e creou un discurso e propostas propios. No entanto, dentro do apartado financeiro, son poucas as achegas realizadas sobre o comportamento do sector financeiro, vital como podemos ver hoxe, despois da crise financeira, para calquera economía.

CLODOMIRO MONTEIRO MARTÍNEZ
 Secretario Nacional da Federación da Banca da Confederación Intersindical Galega (CIG). Traballador en Caixa Galicia

Libreta da Caixa de Aforros de Pontevedra asinada polo seu promotor Alexandre Bóveda en calidade de Director

O PRIMEIRO atranco para calquera aproximación a esta cuestión é a falta de información, pois ao día de hoxe non hai ningún organismo nin institución galega que coñeza como son investidos, como e onde son prestados os aforros e os depósitos que os galegos e galegas, as institucións públicas e as empresas depositan nas entidades financeiras que actúan na Galiza.

Durante anos foi relativamente doado seguir o rastro do aforro galego, ao ser Galiza unha zona captadora de recursos que finalmente eran investidos noutras zonas do Estado antes de pasar polo mercado "interbancario", no que as entidades galegas prestaban diñeiro a outras entidades do Estado. Actualmente, bancos e caixas do País optaron por se expandiren fóra de Galiza, procurando "colocar" directamente os "excesos de tesouraría" noutras zonas do Estado, o que torna difícil controlar o destino dos depósitos e, polo tanto, cuantificar cal é o destino dos recursos financeiros xerados pola economía galega.

Neste caso, é de xustiza recalcar que non se trata totalmente de falta de competencias, senón dunha intención política clara de non exercelas por parte dos partidos españois que estiveron á fronte da Consellaría de Economía. O Estatuto de Autonomía de Galiza, no seu artigo 30, dota de competencias exclusivas en materia de Institucións de crédito corporativo, público e territorial e Caixas de Aforros. Sendo unha competencia exclusiva, Galiza ten capacidade lexislativa, regulamentaria e executiva. Lamentablemente, a lexislación galega a respecto das Caixas de Aforros é unha normativa de mínimos, de moito menor calado que noutras Comunidades Autónomas que non teñen a consideración de 'nacionalidades históricas'.

É hora, pois, de facer valer o marco competencial, mais tamén de negociar novas transferencias para conseguir un maior control dos recursos do sistema financeiro galego. Si algo nos está a ensinar a crise financeira mundial, é que o "posíbel" se torna

insuficiente, e o preciso se converte día a día en politicamente correcto.

A SOLVENCIA DAS ENTIDADES DO ESTADO ESPAÑOL E O PAPEL DO BANCO DE ESPAÑA. Desde o estoupido da crise, hai unha falsa percepción sobre a solvencia das entidades financeiras do Estado Español, e sobre o papel do Banco de España. Os analistas e responsábeis políticos do goberno central destacaron que estas entidades ficaron fóra da crise financeira mundial grazas ao papel do Banco de España: un mito que convén aclarar.

O Tratado da Unión Europea establece como un dos principios básicos o libre movemento de capitais dentro da Unión, o que leva á creación dun sistema financeiro europeo inserido nun sistema financeiro mundial totalmente liberalizado.

A adhesión do Estado Español á moeda única levou ao sometemento do Banco de España ao Banco Central Europeo. Así mesmo, o Banco de España forma parte desde o ano 2001 do Comité de Supervisores Bancarios de Basilea, sendo este organismo o encargado de elaborar as normativas de funcionamento da actividade bancaria que posteriormente son trasladadas aos Estados da Unión a través de Directivas Comunitarias.

Os Acordos coñecidos como Basilea I e Basilea II avanza cara a un sistema financeiro totalmente liberalizado, e no que a autoregulación das entidades, xunto coa regulación do propio mercado e a supervisión dos Bancos Centrais completan a supervisión e regulación da actividade do sistema financeiro, sendo esta unha visión ultra neoliberal que está na orixe da crise actual. As normas Basilea II son de aplicación a través das Directivas 2006/48 e 49 da Unión Europea.

Estas normas de carácter europeo complétanse a nivel estatal coa Lei 13/1985 e 13/1992, modificadas pola lei 36/2007 e pola Lei Financeira 4/2002 posta en marcha polo ex-Ministro Rodríguez Rato, gardián da ortodoxia neoliberal.

O Estatuto de Autonomía de Galiza, no seu artigo 30, dota de competencias exclusivas en materia de Institucións de crédito corporativo, público e territorial e Caixas de Aforros

Este é o marco normativo neoliberal polo que o Banco de España supervisa o sistema financeiro do Estado Español a través da emisión de circulares e recomendacións.

Dentro da actividade reguladora do Banco de España, a única normativa diferenciada, cun alcance máis que relativo, é a obriga para as entidades de establecer provisións anticíclicas para casos de falta de pagamento, sendo esta unha medida adoptada despois da intervención do Banesto no ano 1993.

En outubro do ano 2008, a taxa de cobertura de Bancos e Caixas diminuíra até 87%, nomeadamente polo impacto no balance das Caixas do estoupido da crise no sector da construción. Ao peche do ano 2007, a cobertura das Caixas de Aforros estaba situada en 212% (chegou a ser de 300%), mais a final do 2008, malia as provisións voluntarias realizadas polas entidades, a taxa de cobertura estaba entre 60 e 50% en outubro de 2008 en Caja Madrid, Caixa Catalunya, Bancaja ou a CAM.

Os datos facilitados polas Caixas Galegas non hai que analizalos con certa cautela: Caixa Galicia dicía ter en outubro unha cobertura de 87% e Caixanova de 88,9%. Mais hai que lembrar que as dúas Caixas procederon á venda de empresas e participacións industriais, recollendo plusvalías multimillonarias que foron aplicadas a provisións voluntarias. A modo de exemplo, só coa saída de Unión Fenosa, Caixa Galicia tivo unhas plusvalías totais de 740 millóns de euros, e Caixanova de 465 millóns e euros.

Con todo, grande parte dos analistas sinalan que as provisións das Caixas se esgotaran en marzo de 2009, dado que no mes de xaneiro os activos dubidosos chegaron aos 32.260 millóns e euros.

Xa que logo, se a actividade supervisora e reguladora do Banco de España é limitada, hai que buscar a "fortaleza" do sistema financeiro do Estado Español que o mantiveron á marxe da primeira onda da crise fi-

nanceira internacional en características de seu.

As entidades de crédito do Estado eran tomadoras no mercado financeiro internacional, co fin de obter recursos para a súa expansión (internacional no caso da Banca e fóra dos territorios de orixe no caso das Caixas de Aforros) e para manter e alimentar a burbulla inmobiliaria.

Dado que eran tomadoras neste mercado, *a priori* estiveron menos expostas que as entidades do resto de Europa aos produtos tóxicos da banca de inversión dos EUA, as famosas hipotecas *subprime*, ou incluso as estafas piramidais, situación que pouco ou nada ten a ver coa actuación do Banco de España. Sen ir máis lonxe, na estafa e "Madoff" as entidades aparentemente non se viron afectadas pola estafa piramidal, mais si os seus clientes. Onde estaba o Banco de España?

Non é menos certo que a crise financeira internacional orixinou unha falta de liquidez nos mercados financeiros que afectou directamente bancos e caixas de aforros, nomeadamente estas últimas, que utilizaban en maior medida as emisións de títulos con garantía hipotecaria, nomeadamente células hipotecarias, para a captación de pasivo.

Os vencementos de débeda (dinheiro prestado ás entidades do Estado pola banca estranxeira) supuña unha ameaza para a liquidez e incluso para solvencia destas entidades, o que levou o Goberno a substituír o mercado coa inxección de 150.000 millóns de euros, cantidade practicamente idéntica aos vencementos aos que deben facer fronte caixas e bancos durante os anos 2008 e 2009.

Mais a ameaza para a solvencia das entidades financeiras continua, xa que están especialmente expostas ao estoupido da burbulla do sector inmobiliario. No ano 2007, a exposición media era de 60% -70% no caso das caixas e de 50% no caso da banca- feito sobre o que alertaron nos seus informes as distintas axencias internacionais de cualificación.

Caderno de estudos de Alexandre Bóveda, quen co tempo porá os seus coñecementos financeiros a prol da causa galega

Esta elevada exposición ao sector inmobiliario, a sobrevaloración dos bens hipotecados (as taxacións eran realizadas por empresas das propia entidades sen ningún control) e o posible medre da morosidade derivada do incremento do desemprego, constitúen hoxe unha ameaza máis que real para a solvencia de bancos, e máis especialmente das caixas de aforros.

Algunhas persoas defendemos esta tese desde o estoupido da crise, e agora é reconecida mesmo polas propias empresas. Na publicación de xaneiro 2009 dos *Cuadernos de Información Económica* da Funcas (Fundación das Caixas de Aforros), estas reconecen que os problemas no sector da construción teñen un tempo de maduración maior e tardan máis en aflorar que as perdas de capital asociadas a instrumentos financeiros, polo que a crise financeira chegará ao Estado de xeito máis paulatino.

O MODELO DE SISTEMA FINANCIERO E AS CAIXAS DE AFORROS.

Despois da inxección pública de liquidez ás entidades que tiña como fin garantir a súa supervivencia, a sociedade reclama que esta liquidez se traduza nunha maior financiamento a empresas e particulares. Como vimos anteriormente, non é que bancos e caixas non queiran prestar diñeiro (é a fonte da súa actividade); é que non poden, xa que está ameazada a súa propia supervivencia.

A crise económica actual derivada da crise financeira demostra sen dúbida algunha a importancia de contar con entidades de crédito solventes, da importancia dun sistema financeiro sano. En resumo, a importancia das políticas financeiras para calquera economía.

Historicamente, dentro do sistema capitalista distinguíronse dous modelos de sistema financeiro baseados na súa relación cos sectores produtivos, modelos que estaban a ser soterrados pola ofensiva neoliberal.

Por unha banda, o sistema anglosaxón, caracterizado pola relación

distante cos sectores produtivos, no que as entidades non participan directamente no capital das empresas, reducíndose o seu papel á intermediación financeira.

Por outra, o coñecido como 'sistema continental', o histórico modelo alemán ou xaponés, caracterizado por unha forte relación entre as entidades financeiras e os sectores produtivos.

Pódese afirmar que existe un consenso na sociedade galega sobre a necesidade de contar con entidades propias que podan apoiar as empresas e sectores económicos estratéxicos galegos en determinados momentos, e actualmente cada vez é maior o número de persoas que entenden que é preciso contar cunha Banca Pública que cumpra hoxe este papel.

Un papel que para moitos debora ser cuberto polas caixas galegas, que defendemos que a banca baixo control público xa existe, só fai falta regulala e afondar noutro modelo de xestión.

A lexislación sobre as caixas de aforros non cualifica a súa natureza xurídica, polo que foi obxecto de discrepancia xurídica o seu carácter de entidades públicas ou privadas, nomeadamente ante a consideración por parte da Unión Europea dos investimentos no capital de determinadas empresas ou os préstamos concedidos ás mesmas como axudas públicas. Esta polémica foi resolta por vía xudicial cunha sentenza claramente política que definiu as caixas como entidades privadas, algo que non podemos compartir. As entidades que naceron por iniciativa das administracións públicas, como é o caso das caixas galegas, son entidades públicas tanto pola súa fundación, como pola presenza das administracións nos órganos de goberno, e naturalmente pola súa natureza social. As nosas caixas de aforros están chamadas a desempeñaren o papel dunha inexistente Banca Pública.

O DEBATE SOBRE A FUSIÓN DAS CAIXAS DE AFORROS. Hai aberto na vila e corte de Madrid un debate

sobre a necesidade de avanzar nas fusións das caixas de aforros interterritorios, da necesidade de modificar a Lei Orgánica de Caixas de Aforros (LORCA) para que sexan organismos estatais os que decidan este tipo fusións. O Banco de España considera que o ideal sería que no Estado Español quedaren só cinco caixas, co obxectivo final de privatizalas a través da emisión de cotas participativas.

A Lei 44/2002 de medidas de reforma do sistema financeiro, a Lei Financeira coñecida no sector como Lei Rato, aprobada polo último goberno do Partido Popular, establecía a posibilidade de fusións entre caixas de distintos territorios. Hoxe son públicos os achegamentos do PSOE ao PP co fin de chegaren a un consenso para modificar a Lei Orgánica de Caixas de Aforros e centralizar esa competencia.

Tamén, e desde hai anos, dentro do sector abriuse un debate sobre a posibilidade dunha fusión virtual entre caixas de distintas Comunidades, un debate no que está implicada Caixa Galicia. Neste modelo, as entidades manterían a súa personalidade xurídica, a marca e a razón social, mais compartirían os servizos centrais.

Chegados a este punto, é inevitábel referirse ao debate artificioso sobre a fusión das caixas galegas, analizando en primeiro termo a situación actual do Sistema Financeiro Galego.

Caixa Galicia nace no ano 1978 coa fusión das Caixa de Aforros de Monte de Piedade da Coruña e Lugo (fusionadas previamente no 1944) e a Caixa de Aforros de Santiago. Na década dos oitenta, o proceso de concentración tivo un maior impulso coa absorción da Caixa de Aforros Provincial de Lugo (1982) e das Caixas Rurais da Coruña, Pontevedra e Ourense (entre o 1986 e o 1988).

Pola súa banda, Caixanova é o froito da absorción por parte de Caixa de Aforros Municipal de Vigo, da Caixa de Aforros Provincial de Ourense e da Caixa de Aforros Provincial de Pontevedra, entre o ano 1999 e o 2000.

En definitiva, o sistema financeiro galego é un dos máis concentrados de todo o Estado, as fusións-abSORCIÓNS xa se deron en Galiza nos anos oitenta.

Malia o tempo transcorrido, non hai estudos sobre o impacto económico sobre o agro galego da desaparición das caixas rurais nos anos posteriores á entrada do Estado Español no Mercado Común Europeo no ano 1985. Non foi casual que desaparecieran estas entidades xusto cando o agro galego precisaría dun maior apoio económico para afrontar a reconversión imposta desde Bruxelas.

Tampouco hai estudos económicos sobre o impacto da perda de instrumentos financeiros propios para a Provincia de Ourense despois da absorción de Caixa Ourense por parte de Caixanova, malia que, sen dúbidas, os seus efectos se están a notar aínda hoxe.

En definitiva, unha fusión contribuiría a concentrar un maior poder económico e político, así mesmo tería un grande custo empresarial en materia de cohesión territorial, sen esquecer o custo laboral en materia de emprego. Todas as circunstancias desaconsellan esta opción, en favor dunha maior colaboración entre entidades.

A AMEAZA DA PRIVATIZACIÓN. A maior parte das caixas de aforros europeas desapareceron pola súa privatización e transformación en bancos. Non caben entidades públicas ou baixo control público nun sistema financeiro neoliberal.

Dentro do proceso de privatización europeo existiron varios modelos: no británico, a privatización levouse a cabo baixo a Lei de Caixas de Aforros de 1985, realizándose unha oferta pública de accións das caixas, revertendo os fondos obtidos na nova entidade, sen ser traspasados ao Estado.

Este foi o modelo elixido polo goberno de Felipe González para deseñar as cotas participativas, instrumento semellante, onde as accións sen dereitos políticos das sociedades

A maior parte das caixas de aforros europeas desapareceron pola súa privatización e transformación en bancos. Non caben entidades públicas nun sistema financeiro neoliberal

A expansión das caixas fora de Galiza dá lugar a un proceso de desgaleguización dos órganos de goberno, á perda da súa identificación co país, coas súas necesidades, coa súa xente, en definitiva, o desarraigo da nosa realidade

Os bancos dalgún país como Grande Bretaña están a ser intervídos pola administración poñendo en cuestión dogmas neoliberais que están na base da actual crise

anónimas, os fondos das emisións reverten na entidade, sen seren traspasados ao Estado, nin ás Comunidades Autónomas. O desenvolvemento deste instrumento financeiro veu da man da xa comentada Lei Financeira e polo RD 302/2004 “sobre cotas participativas das caixas de aforros”.

Malia o fracaso da única emisión realizada até o momento, a Caixa de Aforros do Mediterráneo (CAM) tivo que mercar 93% da propia emisión. A privatización é sen dúbida a maior ameaza para as caixas de aforros galegas.

POR UNHA NOVA LEI DE CAIXAS DE AFORROS. As caixas de aforros galegas están reguladas pola LORCA e pola Lei de Caixas de Aforros do Parlamento Galego 7/1985, pola Lei 4/1996 e modificadas pola Lei 6/1989 e Lei 1/2004, que como expuxemos anteriormente é unha lei de mínimos en comparación coa lexislación actual vixente mesmo en Comunidades que non teñen a consideración de nacionalidades históricas: Galiza ten unha Lei de Caixas de segundo nivel.

Visto que a crise financeira está por chegar e que o papel da supervisión estatal (Banco de España) foi practicamente nulo, será preciso afrontar os riscos actuais para a supervivencia das caixas galegas derivados dunha posible absorción por outras entidades do Estado, e a ameaza real de privatización dentro do marco europeo torna precisa unha nova Lei Galega de Caixas de Aforros.

DEMOCRATIZACIÓN DOS ÓRGANOS DE GOBERNO: En primeiro termo é preciso afondar na democratización dos órganos de goberno, a súa composición ben fixado por lei, coa participación das Corporacións Locais, entidades fundadoras, empregados, Fundacións, asociacións ou corporacións de carácter cultural científico, benéfico, cívico, económico ou profesional de “recoñecido prestixio” no ámbito de actuación da caixa, e personalidades

de singular prestixio nas esferas mencionadas.

Para alén de procesos opacos, pouco democráticos e tutelados pola propia dirección das empresas e pola Consellaría de Economía que dá lugar a representacións que non refliten a pluralidade da sociedade galega, a expansión das caixas fóra de Galiza dá lugar a unha profunda desgaleguización dos órganos de goberno.

Os representantes das Corporacións Locais son elixidos dentro do ámbito territorial de actuación das caixas, a expansión fóra do país (Caixa Galicia ten 893 oficinas, 384 fóra de Galiza e Caixanova ten 540, das que 119 están fóra) fai que cada proceso electoral mingúe a presenza de Concellos galegos. Mais o mesmo sucede coa representación dos impositores (clientes) e dos traballadores e traballadoras. Neste último caso agravado por un sistema electoral que impide a presentación de candidaturas por parte dos sindicatos (o que pode ser inconstitucional) e que non respecta o criterio da proporcionalidade.

Neste sentido, é precisa unha profunda reforma que minorar a presenza de impositores e do caixón de xastre que supoñen as “entidades benéfico-sociais” e as “persoas de recoñecido prestixio”. Asemade, debería darse entrada a unha representación do Parlamento galego, minorando, á súa vez, a presenza das Corporacións Locais.

Debería darse entrada tamén a novos colectivos representativos da sociedade galega nos órganos de goberno das caixas, entre eles os axentes sociais.

En canto á elección dos representantes do persoal, debería establecerse o dereito dos sindicatos a representaren ao cadro de persoal, así como sistemas de eleccións que respectaren a proporcionalidade.

Por último, e malia que non ten relación directa coa Lei de Caixas, comentar que existen experiencias noutras partes do Estado, en canto á presentación de candidaturas nacionalistas ou de esquerdas dentro do

apartado dos impositores, con resultados moi positivos. Sen dúbida, unha materia pendente do nacionalismo político e sindical.

INVESTIMENTOS E CORPORACIÓNS FINANCEIRAS: Actualmente Caixa Galicia ten instrumentalizados os seus investimentos no capital de empresas a través dunha corporación financeira, sen que Caixanova dese até o de agora este paso.

O baleiro legal existente nesta materia facilitou que esta corporación teña órganos de goberno constituídos á marxe das normas establecidas na Lei de Caixas de Aforros do Parlamento Galego. O seu Consello de Administración esta formado pola nobreza económica galega, a través de parentes dos grandes nomes empresariais do País.

Loxicamente, é preciso unha reforma que establecer a composición dos Consellos de Administración deste tipo de instrumentos financeiros, cumprindo a lexislación existente para a propia caixa de aforros.

Un dos grandes problemas actuais para as caixas de aforros é a excesiva exposición ao sector inmobiliario, as dificultades que hoxe atravesan certas caixas debido a quebra das grandes construtoras estatais debería ser un motivo de reflexión.

É preciso regular por lei os sectores e empresas nos que as caixas poden participar como accionistas para evitar investimentos de grande risco que podan afectar a solvencias das entidades, establecendo un maior control por parte da Consellaría de Economía mediante da creación dun organismo de control e supervisión do sistema financeiro galego, nomeadamente das caixas.

OBRA SOCIAL, A MATERIA PENDENTE DA COHESIÓN SOCIAL E TERRITORIAL: Por outra banda, hoxe as caixas de aforros son os maiores investidores, quitando as administracións públicas, en materia benéfico social, sen que haxa esta-

belecidos criterios de cohesión territorial e social na súa actuación. É un despropósito que unha grande parte do orzamento da obra social teña como destino a adquisición de bens inmóbeis que pasan a formar parte dos activos das caixas.

O destino da obra benéfico social debería ser fixado por lei, complementando as actuacións realizadas pola administración autonómica en materia de cultura, ensino e no establecemento dun sistema galego de benestar.

Fixando tamén un criterio de repartición baseado na cohesión territorial para evitar que se viren beneficiados determinados territorios por simples cuestións publicitarias ou por visións localistas. Os investimentos en obra social deben chegar a todo o territorio

Por último, a repartición territorial debería ter en conta as achegas realizadas por cada territorio aos beneficios da entidade, para evitar que determinadas Provincias ou Concellos ficaren fóra da repartición da obra social ou que recibiren cantidades menores.

CONCLUSIÓN. Hoxe son precisas unhas políticas financeiras públicas que contribúan a estabilizar a economía como paso previo para facilitar a recuperación. Dentro do marco das competencias, debe reformarse de xeito urxente a Lei de Caixas de Aforros. E fronte a unha banca universalista privada, son necesarias novas entidades baixo control público especializadas na atención aos diversos sectores económicos, nomeadamente o sector agrícola e gandeiro. É precisa unha Lei Galega de Cooperativas de Crédito que regule o funcionamento da Caixa Rural de Lugo e que prime a creación de novas Caixas Rurais de titularidade pública.

Mais este marco competencial debe ser ampliado para poder avanzar cara a un sector financeiro público galego. Se as entidades de crédito non cumpren a súa función económica, deberían ser nacionalizada ■

Cédula asinada por Alexandre Bóveda